

«Punkt suvele».

TÄHEKE NR. 9 1983

ISSN 0134-2266

Mis tähendab rahu?

LEELO TUNGAL

LAPS TÖUSIS LAUAST:

«AITÄH, KÖHT ON TÄIS!»

KAISUKASS PADJA PEAL OOTAVAT NÄIS.
EMA VEEL ASKELDAS KÕOGITÖID TEHES,
TAAT LUGES UUDISEID AJALEHEST.

LEHES ÜKS PILT NÄITAS VÕORAMAA LAST.
KURVALT JA LÜHIDALT KÕNELDI TAST:
KODUTU, NÄLJANE, ÜRSIK ON TEMA —
SÕJAS SAID SURMA NII ISA KUI EMA.

KUIDAS TA ÜKSI KÜLL ELAB! EI TEA...
VÕIB-OLLA SÕDA EI LÕPE NII PEA!
KAS TA JÄÄB ELLU, KUI ÕNNESTUB LEIDA
IGA PÄEV KUSAGILT TÜKIKE LEIBA!

EMA TOOB SUHKRUVETT, RAHUSTAB LAST,
ISA EI TÜDINE LOHUTAMAST:

«KULLA LAPS, SIIA EI PÄÄSEGI SÕDA —
MINA JA EMA EI LUBAKS JU SEDA!»

VOODI EES EMA SIIS RAAMATUT LOEB.
LAPS TALLE NUKRANA SÜLLE POEB:
VÕORA MAA VALU TA HINGE EI MAHU.
ÄKKI LAPS AIMAB, MIS TÄHENDAB RAHU...

Lapsed kaitsevad rahu

ELJU MARDI

Ema, kodu, rahu — need on ilusaimad sõnad. Rahust räägime viimasel ajal palju. Räägime seepärast, et maailmas on veel inimesi, kes tahavad valla päästa uut sõda. Tänapäeva sõjas — tuumasõjas — ei ole võitjaid, sest sõda hävitaks kõik elusa. Meie riik on alati võidelnud rahu eest, kaitsnud elu meie kaunil planeedil Maa.

Mida saavad lapsed teha rahu heaks! Saavad teha palju. 1. juunil kuulutati Soomes välja Euroopa laste rahumarss, mis läbib enamuse Euroopa riike. Norra lapsed kogusid rahunädalal raha, et lasta välja oma joonistustega postkaarte. Ühel neist on rahutuvi ja allkiri «Me tahame elada...». Kaarte jagati tänavail kõigile. Kindlasti pani see kaardike nii mõnegi inimese südame põksuma ning mõtlema lastest ja tulevikust.

Tšehhoslovakkia pioneerid töötasid laupäevakutel, kogusid vanarauda ja -paberit. Saadud raha anti rahuvõitluse toetuseks.

Tšehhi lapsed otsid ja kogusid veel mänguasju ja koolitarbeid. Ja siis läksid teele pakid, millel aadressiks Laos, Vietnam ja Kambodja. Aasia nende riikide lapsed on näinud sõjakoledusi. Mõni laps saab endale võib-olla esimese mänguasja. Sellega mängides teab ta nüüd: kusagil kaugel on head sõbrad.

Bulgaaria lapsed läkitasid sõjaõhutajaile tuhandeid kirju sooviga, et Euroopa kohal oleks rahutaevas.

Laste häääl kõlab julgelt ja võimsalt. Nii see peabki olema. Laste häääl ja mõtted peavad kostma sõjaõhutajate ja relvatootjateni.

Nõukogudemaale jõuab rahumarss septembri alguspäevil. Koos miljonite meie kodumaa lastega võtad sellest osa ka sina. Juba juunist kirjutavad Eesti lapsed «Rahuraamatut». Igal lasterühmal on õigus sellesse raamatusse joonistada ning kirjutada ja saata see Tallinna, pioneerinõukogule. Esimeste seas tegid seda Taebla, Kambja, Põlva, Pärnu ja Tallinna parimate töö- ja puhkelaagrite lapsed. Taeblas miitingul kõlasid laulud emast ja kodumaast. Rahuläkitusele jäid laste allkirjad. Sina, mina, meie emad ja isad, vanaemad ja vanaisad — kõik me vajame rahu, et õppida, töötada ja olla õnnelikud.

Illustreerinud EVI VALDOV

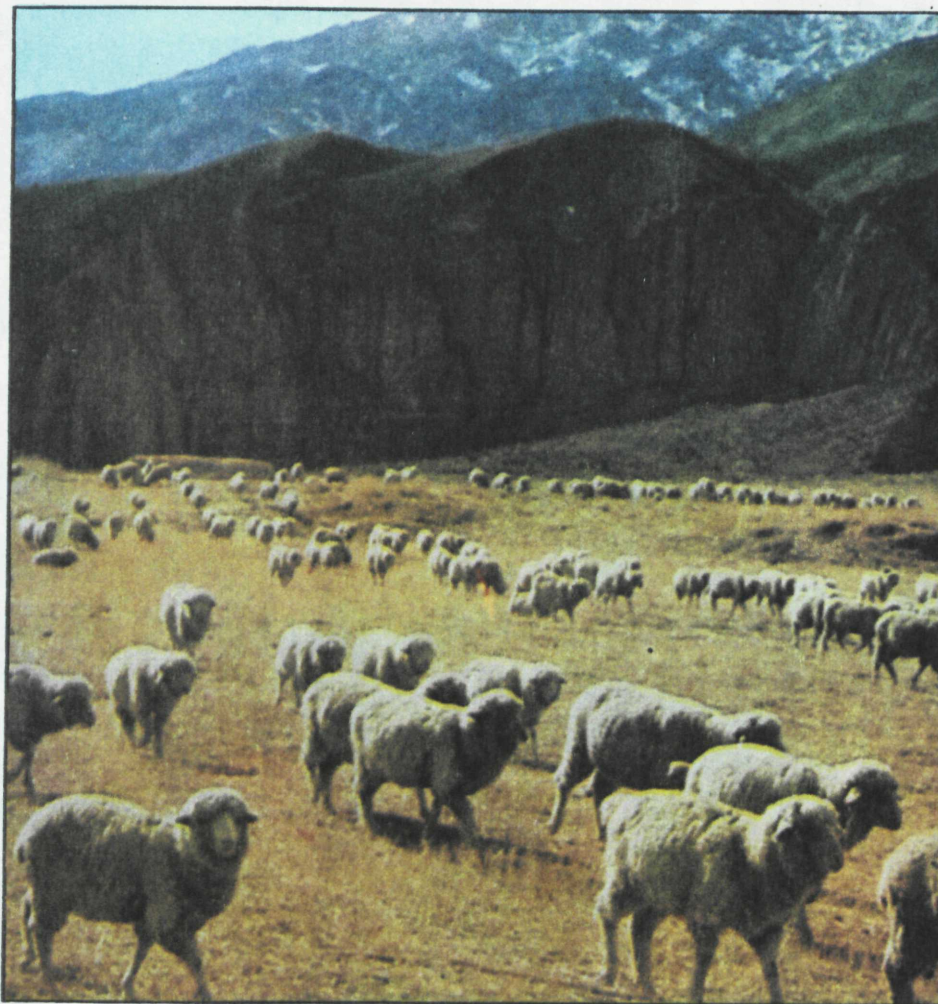
Mõned mu sõbrad elavad Bakuus

ANDRES JAAKSOO

Mõned mu sõbrad elavad Aserbaidžaani NSV pealinnas Bakuus. Bakuu on minu jaoks väga kodune linn. Bakuu nii nagu Tallinn on ju ehitatud mere kaldale. Kuuma Kaspia kohin kostab läbi laevade luikamise, autode arutu isepäise põrina ja pasundamise, trammide tõtutõrina, läbi inimeste kõva kõnekära linna kõige kaugemassegi otsa. Minu jaoks vähemalt. Ka Bakuus on sajandeid näinud vanalinn, kunagine kaubakaravanide kogunemiskoht, käsitöölise kodu. Tänapäev veel võib mõnel kitsal tänaval leida ühe või teise kõrge kareda saviseina tagant naise, kes parajasti lõõskavaid lõimi vaibaks põimib, ja mehe, kes savi saledaks kannuks silub.

Ja nii nagu Tallinn, kasvab Bakuugi, tõuseb astangulist künkakülge üles. Mida kõrgemale ta tõuseb, seda uuemaks ning uhkemaks, seda kenamaks ning kaunimaks ta muutub. Seal säravad betoonpaleede klaasseinad, kiiskavad kõrgete elumajade aknad, seal kusagil, tean ma, on ka mitmed tehased ja vabrikud. Bakuus valmistatakse ju autokumme, töödeldakse puuvilla ja toodetakse riidet. Bakuus valmistatakse mitmesuguseid aparate ja ehitatakse laevu. Bakuust tulevad ka naftatootmismasinad.

Nafta on Aserbaidžaani tähtsaim maavara. Igale Bakuu külaliselegi paistavad lahe kaldal ja lausa lahes kõrguvad naftapuurtornid kätte. Aga linna kohal hõljub hommikust õhtuni üksnes Bakuule omane nafta kirbijas lõhn.

Uhel tõkattumedal suveõöl sattusin minagi naftatootjate küllap maailma omapärasemasse linna — otse merre rajatud Neftjanõje Kamnisse. Hommikul ärkates oli imeline tunne leida end majast, mis jalgupidi — terasvaiadel — seisis keset Kas-

piat. Ja nonda kogu linn: elumajad naftatootjatele, kes oma töövahetuseks sõidavad siia elama; asutusteruumid, kauplused, kinod, metallist kõnniteed ning laiad sõiduteed, millel võivad kõige kogukamadki autod turvaliselt tuhi-

seada. Ja loomulikult puurtornide räga... Meri hoiab oma all tohutut musta kulla kogust.

Tore on varahommikul ärkata ka mõnes mägikülas, kus õhk on puhas ja pleekimata, esimeste päikesekiirte puudutusest tulvil ärkamise hääli: kusagil kireb kukk, kusagil mugiseb muul, siin-seal kriuksuvad väravad. Vanamemm Medinä kallab sulle kannust jääkülma allikavett kaela ja kätele... Siis ulatab peotäie moorusmarju ning saadab aeda: «Sul kergemad kondid. Roni ise puu otsa ja söö, kui palju kulub!»

...Puu otsast paistavad mäeküljed, kullendavad lambakarjad. Tara taga tanumal kõnnivad tähtsalt ringi mägedest koju puhkust pidama tulnud pulstunud ning haavaarmides kärjakoerad. Hunte, kelle eest karja kaitsta ja kellega võitlusse astuda, mägedes jätkub...

On suve algus ja mooruspuumarjad on valmis. Kollakasvalged ning süsisinised. Muugi suupärane on valmimas. Varsti tuleb rahvarohkete kärarikaste pulmade aeg. Nädalate kaupa kõlavad siis külas surnaad*, tinisevad tarrid*, tärisevad trummid, rahvas laulab ja tantsib, rökkab rõõmust. Uute perede sünd tähendab ju lapsi, kes vanaisadevanaemade, isade-emade töö jätkajaiks saavad. Aga seda rõõmu ei või üksipäinis enese teada hoida...

* surnaa — puhkpill Kaukaasia rahvastel
* tarr — keelpill Kaukaasia rahvastel

Kevadisel koolivaheajal sõidab meie vabariigi lastele külla ligemale poolsada tuntutamat Nõukogude Liidu rahvaste laste- ja noorsookirjanikku. Siis, peetakse Eestis Üleliiduline Laste- ja Noorsooraamatu nädal. Teiste seas ootame külla ka Siberist pärit luuletajat **GEORGI GRAUBINIT.**

Illustreerinud RAIVO JÄRVI

1+1+1+1+1=5

Naerukarp

GEORGI GRAUBIN
Vene kirjanik
Tõlkinud LEELO TUNGA

ÜKSKORD HOIUKARBI OSTSIN,
NAERUTERI SISSE PISTSIN.
KARBI ÄRA VIINUD VARAS
NAERAB TÄNINI — JA PARAS!

Liidetud viis

KOOLIST TULLES
ÜTLES TIIT:
«JÄLLE NÄIDATA VÖIN «VIIT!»!
EI ÜTLE
AINULT ÜHTE TA —
SAAB NÄIDATA VIIT «ÜHTE» TA.

Laiskvorsti tee

LAISKVORST MUNE LINNA VIIS —
HOBUD OLID LAISAD KA.
PALAVAGA SAADI SIIS
NÄDALAT KOLM RAISATA.
TURUL
VANKER PEATUS — KRIIKS!
IGAST KORVIST PUDENES
MUNE, KES SAID PRIIKS — PIIKS-PIIKS,
PUGUD PEHMES UDEMES.

Suur väikemees

KUI EMAGA KOOS JALUTAN,
SIIS TEMA KÄEST MIND TALUTAB:
«SA OLED ALLES VÄIKE VEEL,
VÖID AUTO ALLA JÄÄDA TEEL!»

KUI EMA SÜLLE TAHAKS MA,
SIIS AGA PANEB PAHAKS TA:
«KÄI AGA ISE, JONNIJUUR —
SA OLED JUBA PIKK JA SUUR!»

MU SEIS ON VÄGA IMELIK:
MA OLEN VÄIKE, SUUR JA PIKK!

Lobamokk pinginaaber

REET KUDU

Lobamokk raudteerööbas kippus koolitunnis kogu aeg kõrvalrööpaga juttu ajama.

«Ära vadista!» pahandas pinginaaber, kes oli märksa mõistlikum. «Lõpuks unustad, mida rong on meile õpetanud ja me pörkame sinuga kokku.»

«Ei me pörka, ei me pörka,» kinnitas lobasuu ja jutustas edasi põnevaid lugusid rongiratastest, sest vagunitest, veduritest ja reisijatest ei teadnud ta suurt midagi.

Jutustades oli jutukas rööbas ometi õnetu, sest ta ei pääsenud hetkekski pinginaabrile nii ligidale, et oleks saanud salajuttu kõrva sosistada.

«Vaata, jänes!» sosistas äkki lobamokk, kui üks lugu oli parasjagu otsa lõppenud.

«Ma ei kuule!», kikitask pinginaaber uudishimulikult kõrvu.

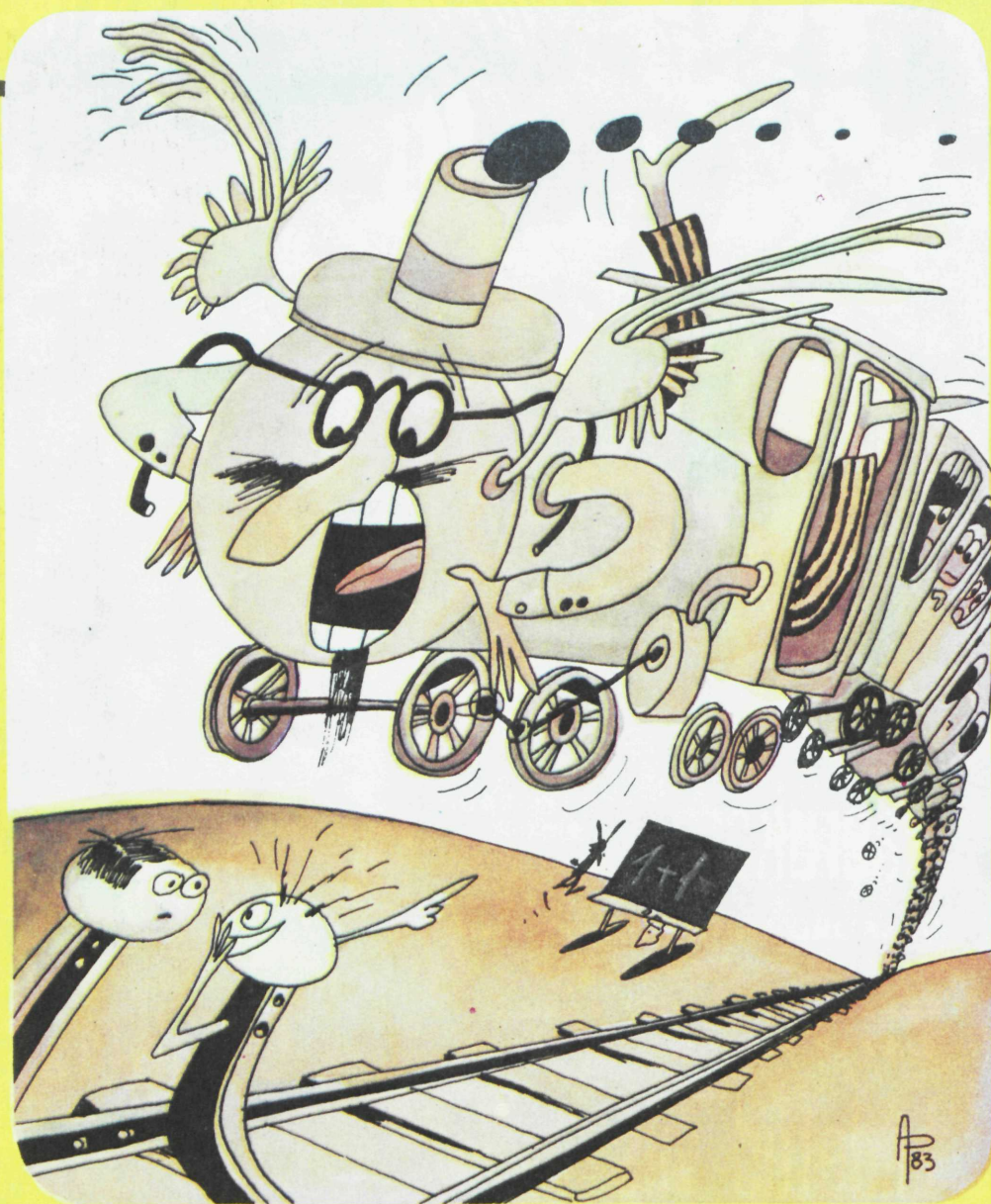
«Jänes, noh,» pahises lobamokk ühe suupoolega, et jänes plehku ei pistaks.

«Võid oma saladused endale jätta,» teatas teine rööbas solvunult, sest ei kuulnud ikka midagi.

Nüüd ei pidanud vaterdaja enam vastu. Kargas pinginaabri kõrva juurde ja karjus: «Pole see mingi saladus, jänes hoopis!»

«Ja mina hakaku teie pärast lennukiks!», röögatas vihane rong ja tõusis mürinal õhku. «Hommepäev olgu vanemad koolis!»

Kokkunihkunud rööpad vaatasid ehmunult pealt, kuidas õpetajast rong lehvis edasi nagu ehtne tuulelohe.

KALEV KORKMA

Kümme varvast

ELASID KORD KÜMME VARVAST. VIIS ELASID ÜHES, VIIS TEISES SOKIS. KOKKU SAADI ÖÖSITI TEKID ALL. ÜHEL ÖÖL EI TULNUD VARVASTEL UND. IGAVUSEST HAKKASID NAD

MAAILMA ÜLE ARU PIDAMA.

«MAAILM ON PIME,» ÜTLESID SUURED VARBAD.

«SOE KA,» ARVASID NATUKE VÄIKSEMAD VARBAD.

«JA KITSAS,» LAUSUSID VEEL VÄIKSEMAD.

«MÕNIKORD VILKSATAB NATUKE VALGUST, AGA ENNE

Kukeseente kasvamine

ASTA KASS

Õhtul ei olnud mitte midagi, täitsa tühi koht. Aga hommiku-poolle ööd algas sambla sees kahin ja kerkimine. Või kes seda öösel pimedas päris täpselt nägi ja kuulis.

Üsna hommiku eel, kui hämarus puude vahelt taanduma hakkas, ajas seen kübaranupu sambla seest välja. Samblatutid lendasid kahele poole laiali.

Seen vaatas, et vara veel tõusta. Las lähed päris valgeks. Kui päris valge oli, koputas seen teistele õrnalt vastu pead: «Ajage ennast jalule, mis te tukute. Päris parajat seenevihma tibutab. Rutem, rutem, päike juba suures kõrges.»

Seda ütles ta umbropsu, kes siis vihmaga aru saab, kui kõrgel päike on, on teda olemas või polegi.

Seened tõusid ja tõuklesid. Üks väikseke lükati jalust maha. Seened kasvasid nii tihedalt koos, et ei mahtunud oma kübaraidki korralikult laiali ajama. Seepärast said nad veel rohkem märjaks. Aga teatavasti mõjub vihm seentele väga virgutavalt.

«Vaatame, mis meist siis saanud on!» ütles seenepere, kui sadu lakkas ja silm juba päris selgelt seletas.

Mis seal vaadata, kõigile on ju teada, et kukeseente niidistikust kasvavad alati kukeseened, puravike omast puravikud ja nii edasi. Ja et just kukeseened kerkivad maast nii tihedas kobaras, nagu ei jätkuks suure rutuga kõigile jalugugi. Kui muld on parajalt niiske ja vihma veel juurde tibutab, ruttavad kuke-seened väga. Nad peavad seenelistest igal juhul ette jõudma. Aga see väike, kes jalust maha tõugati, see kasvas teistele järele ja sai suureks-suureks kõvera varrega seeneks. Endal pool pead sambla sees.

Illustreerinud AVO PAISTIK

KUI JÕUAME SILMIGI LAHTI TEHA, TOPITAKSE MEILE SOKK PÄHE,» ÜTLESID KÕIGE VÄIKSEMATEST NATUKE SUUREMAD VARBAD.

«OI, VENNAD! MAAILM ON PALJU, PALJU AVARAM JA UHKEM, KUI TEIE RÄÄGITE!» HÜÜDSID KÕIKIDEST KÕIGE

TILLEMAD VARBAD.

«KUST TEIE SEDA TEATE!» IMESTASID SUUREMAD.

«MEIL ON OLNUD ROHKEM AEGA UURIDA. SOKIST RO-NIME VÄLJA ALATI ESIMESTENA, TAGASI SOKKI AGA LÄHEME VIIMASTENA.»

KAHEVÕITLUS

JAAN RANNAP

(Algus «Tähekeses» nr. 1 — 1983)

Ruuta emal oli õigus, kui ta arvas, et kass Kalle on lasknud end teenimatult ülistada. Kuid ta eksis mõnevõrra, kui kirjutas kogu hiirte-hävitamistöo toonekure arvele. Hiirtel oli juba mitu nädalat veel teine tõsine vaenlane. Seda ohflikum, et see tegutses toonekurest varjatumalt. Teine vaenlane oli kolinud vanalauta varsti pärast esimesi suuri tuiske. Kuigi ta saabus päise päeva ajal, ei märganud ta tulekut keegi. Teine vaenlane nimelt kandis helevalget kasukat, mis lume helkja tooniga ühte sulas. Kui ta hangelt hangele libises, võis tähelepanelik vaataja märgata ainult pisikesest tumeda täpi liuglemist. See tüme täpp oli hiirtevaenlase nirgi nina.

Uues elupaigas kanna kinnitanud, näitas nirk end harva. Lauda põrandalune oli täis hiirte uuristatud käike. Need tõusid ja laskusid, viisid söimele juurde ning tõid tagasi salajastesse laorumidesse, kus kenades väikestes kuhjakestes ootasid oma aega kombikormiraasud. Varasügisel oli lehmadele sileerimisest üle jäänud segavilja ette niidetud. Sellest ajast pärinesid hiirte hernelao — iga tera kõva ja ümmargune nagu valitud. Nirk oli tublisti suurem laudahiirtest. Sellele vaatamata mahtus ta läbi igast urust, kus hiir ees läinud. Aastate jooksul laudapõranda alla rajatud käigud ei pakkunud hiirtele enam kaitset. Valge surm kihutas nende kannul. Ja kellel puudus otsustavus rikkalike talvevarude lähedusest kaduda, maksis varem või hiljem eluga.

Nüüd oli enamikega paigalejäänuid asjad ühel pool. Kes oli pääsenud uruküti hammaste eest, selle oli tabanud toonekure nokk. Lauda all siuglevad käigud haigutasid tühjusest. Nirk oli üksteise järel tagajärjetult läbi kamminud pea- ja kõrvalurud, seinte sisse ja lae peale uuristatud urkad. Ta sundis end juba harjuma tühjaks jääva kõhu mõttega, kui hiirte hernelao muldse võlvi alt kostis tuffavat krabinat. Ühe hetkega määras nirk kindlaks kröbina suuna ja kauguse. Sale piitsjas keha viskus edasi. Jaht oli alanud.

Hiir sukeldus sügavale maa alla. Kunagi ammu oli mutiperekond vundamendis tühimiku avastanud ja käinud mitme mehe käpajõul laudaalust pinnast sondeerimas. See ei vastanud nende ootustele. Mutid lahkusid, kuid pooleldi kinnivarisenud käigud jäid. Kas nirk söandab neisse laskuda? Nirk söandas. Mitte nii ammu oli vanalaudas üksik rott talve veetnud ja ajaviiteks seintesse liftišahte närinud. Kas nirk suudab mööda püstloodset torujat urgu pööningule pugeda? Nirk suutis. Ta tuli kõikjale järele.

Kui hirmust aru kaotanud hiir lõpuks lagedale laudapõrandale sööstis, tegi toonekurg parajasti söimele vahel ringkäiku. Ta oli jälle üle aediku värava lennanud. Väarikalt nagu pühapäevane pargikülastaja tõstis toonekurg jalga jala ette. Terased nõöpsilmad ei jätnud midagi märkamata. Lehm Oosi oli oma heina laiati puistanud ja hõõveldas nüüd alumiste hammastega söimeserva. Lehm Moosi lõõg oli liialt pikk — Moosi toksis pead vastu vahekäiguäärast. Lehm Eesil sügeles sarv, Eesi rutjus seda kuhu sai, aga lehm Reesi... Lehm Reesiga kohakuti jõudmisest lahutas toonekure veel üks samm, kuid see jäigi astumata. Toonekurg

oli jala just õhku tõstnud, kui ei tea kust välja ilmunud hiir tema eest läbi tormas.

Parema jala õhusolek ei seganud toonekurel nokka käiku laskmast. Nokk sõhvas alla, ja siis oli ka selle hiire jooksud joostud. Nirk jõudis sündmuskohale hetk hiljem. Ta rohekaspunased silmad hõõgusid jahihasardist.

Illustreerinud EDGAR VALTER

Need hindasid ainsa hetkega olukorra. Hiir oli oma piiksumised lõpetanud. Elutukspigistatud loomakese kurgu all ei tuksunud enam sooneke, mida mööda liikus veri. Kuid seal oli üks teine kael, pingul valge kael, kumerus ahvatlevalt nirgi poole pööratud, ning nirk vedrutas oma piitsja keha õhku.

Lisaks siugjale kehale on nirgil veel midagi, mis teeb teda maosarnaseks. Nirgi lõuad käivad väga laialt lahti. Nüüd avanesid need juba hüppel. Kuid sooja ja pehme kurekaela asemel sai nirk nende vahele midagi hoopis tuimemat, midagi külma ja kivikõva, millelt ta nõelteravad kihvad tuge leidmata maha libisesid. Pealtnäha pikaldane toonekurg oli oma kaela imekähku tagasi tõmmanud. Nirgi hambad tabasid nokka. Ja see nokk paiskas pisikese kiskja nagu sulekese lae alla. Kui Ruuta ema hommikul lauta tuli, lebas väike valge röövel liikumatult vahekäigus, võrdsetel kaugusel lehm Öösist ja lehm Roosist. Ruuta ema pidi talle peaaegu peale astuma.

«Uih! Rott!»

Lüpsik veeres kõrinal põrandale. Rotte Ruuta ema kartis. Ta hüppas kiiresti tagasi.

Kaugemalt vaatas Ruuta ema rotti veel kord ja märkas, et see oli valge. Valgetest rottidest polnud Ruuta ema iial kuulnud, aga parem karta kui kahetseda. Ruuta ema otsustas abi järele minna. Mõni minut hiljem piiras väikest laipa tihe uudistajatering.

«Nirk,» ütles loomaarst, võttis kitli taskust pikad pintsetid ja tõstis loomakese õhku. «See peab olema teie toonekure töö. Kes teine teda ikka tappis. Noh, naised, kelle kurgu all kaunis krae läheb!» Ning loomaarst sirutas käe ette, justkui tahaks proovida, kuidas kraenahk lüpsjatele sobib.

Naised pörkasid kiljudes tagasi.

Loomaarst hakkas naerma.

«Hea küll, hea küll. Ma katsun ta siis täis toppida, kui kraesoovi ei ole. Mis tast metsa visata.»

Aga kui loomaarst, tulevane topis endistviisi pintsettide vahel, tahtis laudast väljumisel Laugust mööda minna, juhtus midagi ootamatut. Lauk hirnatas, ajas end tagumistele jalgadele ja taganes pruusafes ning kapjadega tühistades latrinurka. Ta nahk tõmbles, sapsud värisesid. Vana rahulik Lauk oli täiesti endast väljas, kui hobuse kohta sobib niiviisi öelda. Ta rahunes alles siis, kui loomaarst nirgi selja taha peitis.

«Lauk, Lauk!» noomis Habe hobust. «Mis siule pähe on tüknu. Esi suur luum, ja pelgäb sihandest kirpu!»

Aga loomaarst juba mõistis, milles asi.

«Siin on lugu keerulisem. Ma olen selle kohta vanadest kalendriamatutest lugenud. Talumehed teadsid juba ammu, miks tallihobused mõnikord hommikuks kurnatud ja vahus on!»

Noorem vend Vähk astus vanema Vähi jala peale. Vanem vend Vähk tonksas nooremat küünarnukiga. Vennad Vähid vahetasid pika pilgu. Ka nemad teadsid. Luupainaja! Vennad Vähid tõmbasid kähku suurvarbad konksu.

«Jah,» rääkis loomaarst edasi. «Pisike loomake küll, aga suure hobuse elu teeb põrguks. Eks väike kiskja vajab soola nagu teisedki loomad, ja kui mõni nirk satub talli elama, käib ta hobuste turjalt higijälgi lakkumas. Mis tunne see on, kui säärane küunte- ja kihvamees ribikontide vahel ringi laseb, ei ole just raske arvata.»

Loomaarst tõi nirgi aeglaselt selja tagant välja.

Läbilõikav hirnatus pani mäletseva karja uuesti päid tõstma.

Lauk paiskus vastu latrilaudu nagu oleks teda oraga torgatud.

(Järgneb)

Nõmmemets

Paljudes meie kohanimesedes on sees sõna «nõmme». Näiteks Kohtla-Nõmme ja Kilingi-Nõmme. Tallinna ühte linnaosa kutsutakse samuti Nõmmeks. Need paigad on nime saanud sellest, et varem kasvasid sealkandis nõmmemetsad. Kindlasti tead sinagi, et nõmmemets tähendab kehval liivapinnasel

Pildistanud HENDRIK RELVE

kasvatav hõredavõitu männikut. Nõmmemetsas on mõnus puhata. Maapind on siin enamasti nii kuiv, et võid istuda kuhu tahes. Pilg küünib kaugele, sest põõsad puuduvad. Talvel on nõmmemetsas hea suusatada, suvel niisama jalutada. Nõmmemetsa all kasvab iseäralikku värvi taimestik. Mõnikord on see

ülени valendav. Lähemalt vaadates koosneb hele vaip hallikatest ja lillakatest lappidest. Need on mitmesugused põdrasamblikud. Põdrasamblikku söövad põhjapõdrad, sellest see nimigi. Praegu, septembrikuus, on nõmmemetsaalune ergavalt lillakat tooni. Kui madal sügispäike seda paitab,

tundub, otsekui oteksid puude all lahti pääsenud tuleleegid. Tihedate puhmaste kohal hõljub mörkjasmagusat hõngu ja sagib rohkesti putukaid. Kanarbiku öitsemisaeg hakkab lõppema. Kuna muid õisi looduses praegu pole, kogunevad putukad siia. Kui nüüd viia nõmmemetsa lähedusse mesitarud, korjavad mesilased igasse tarusse mitukümmend kilogrammi mett. Kanarbikumesi on tumedat värvi ja erilise maitsega. Mõned inimesed peavad seda tavalisest meest kehvemaks, teised jälle paremaks ja tervislikumaks. Tänu kanarbikule loetakse nõmmemetsi meie väärtuslikemaiks meemetsadeks.

Nõmmemetsas ei leidu laiade lopsakate lehtedega taimi. Sellised lehed kulutaksid auramiseks liiga palju vett. Põdrasamblikud võivad purukuivadena vastu pidada kuid. Vihmaga imevad nad endid vett täis nagu käsnad. Kanarbik tuleb veenappusega toime sellepärast, et ta lehed on kitsa ja paksu pinnaga. Pealegi on kanarbikul seenjuured. See tähendab, et tema juured on seeneniidistikuga tihedasti põimunud. Kanarbikujuured saavad seeneniitide kaudu mullast vett ja mineraalaineid ning annavad seentele vastu suhkruühendeid. Seeneniitide abita ei saaks kanarbik elada. Ka männil, nõmmemetsa tähtsamal puul, on seenjuured. Männijuurtel on maa sees ühenduses näiteks männiriisika seeneniidid. Tumepruune männiriisikanööpe oled ehk isegi sügisel oma korvi noppinud, aimamata, millised nähtamatud sidemed on neil läheduses kasvavate mändidega. Nähtamatuid sidemeid on siinseil taimedel rohkesti. Koos moodustavad need taimed nõmmemetsa.

HENDRIK RELVE

Issi ja Põnni mängivad malet

Issi ja Põnni
panid ukse kinni,
istusid maha
malelaua taha.
Põnni käis vankriga,
kaks korda ratsuga,
ürifas matti ka
Issile matsuga.
Issi löi lipuga
vaenlase vigurit,
siis lipust ilma jäi,
kaotas kolm etturit.
Pool tundi hiljem
lepiti viiki,
jahutamaks kirge
suunduti kööki.
Võileiba munaga
haukasid võistlejad,
peale jõid piimaga
segatud kohvi nad.
Siis aga uuesti
Issi ja Põnni
maletama istusid.
Ukse panid kinni.

ELERIN KÄRNER,
Tartu 2. Keskkooli IIIa klassi õpilane

«Trummilööja» — ANU AAREMÄE Tallinna
46. Keskkooli III klassist

«Minu onu» — AIVAR VAALMA Taebla
Keskkooli III klassist

Minu isa ja ema töö

Minu isa on bussijuht. Tema veab lapsed lasteaeda ja kooli ning töölisti tööle. Kui buss on must, siis saan ma teda aidata. Ma pühin istmeid ja pesen aknaid. Isal on selle üle hea meel.
Ema töötab müüjana. Käin vahel tedagi aitamas. Kõige rõhkem meeldib mulle seal küll kommi küsida. Näen seal palju rahvast. Emal on poes alati kiire.

Minu vennad

Mul on suur vend Aivar. Ta käib VII klassis. Aivar õpib hästi. Kui ma mõnda asja ei oska, aitab ta mind. Ta on väga viisakas ja abivalmis poiss. Mina tahaksin ka tema moodi tubli pioneer olla. Meil on veel väike vend Indrek. Tema õpib I klassis. Nii tore on koos kooli minna ja koju tulla. Tee peal arutame oma kooliasju.

KAIRE VÄRVA,
Vaimastvere 8-kl. Kooli
II klassi õpilane

EERO ERGMA,
Ruila 8-kl. Kooli
III klassi õpilane.

Koolitädi

TÄNA TEILE LILLI TOOME,
TÄNA ÕNNE SOOVIME.
MEIE VIRGAL KOOLITÄDIL
TÄHTIS SÜNNIPÄEV ON SEE.

KOOLITÄDI ON MEIL TRAGI,
PÜHIB, KRAAMIB, KORISTAB.
EI TA VÄSI, EI TA PÜSI,
TÄPNE ON TA OMA TÖÖS.

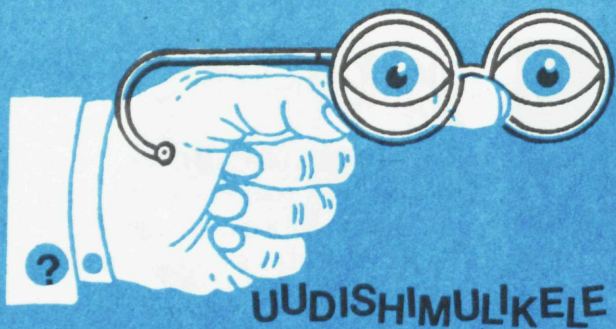
TEMA HELISTAB MEIL KELLA,
KUTSUB TUNDI ALGAMA.
TUNNI LÖPUS JÄLLE HELIN
KUTSUB KOJU RUTTAMA.

KRISTA KUUSK,
Tallinna 17. Keskkooli
IVa klassi õpilane

Tuletikk

TULETIKKU SA
ÄRA PUUDUTA
SIIS, KUI OLED ÜKSI KODUS —
MUIDU OLED SUURES OHUS!
TULETIKK SUL VÄGISI
TAHAB PIHKU HÜPATA.
SINA AGA PROOVI TA
KOHE ÄRA LÜKATA.
KUI SUL KÕHT ON TÜHI,
TAHAD KINNITADA KEHA,
TOITU PLIIDIL SOOJAKS TEHA,
MEELES PEA, ET OLED LAPS,
KUTSU APPI MEMM VÕI PAPS.

RUTT VAARMARI,
Türi Keskkooli
IIIe klassi õpilane

UUDISHIMULKELE

MIS ON ELEVAATOR!

Viljahoidla, mis koosneb tornist ja laost. Tornis võetakse vili vastu, kaalutakse, puhastatakse, sorteeritakse ja kuivatatakse. Ka välja antakse vili tornist. Laod on kõrged silindrikujulised ehitised.

MIDA KOBRAS SÖÖB!

Kobras on taimtoiduline loom. Talvel on tema toiduks lehtpuude oksad ja koor. Kopralt maitsevad hästi haava-, paju- ja kaseoksad ning koor. Ta sööb ka nõgeseid, kõrkja ning vesikupu juurikaid. Kobras on meie suurim näriline, kaal ulatub kuni kahekümne kiloni.

MILLAL JÕUDIS AUTO EESTISSE!

23. augustil 1896. aastal, ligi üheksakümmend aastat tagasi. Esimene auto, mida Tallinnas näidati, oli kaheistmeline. Mootor töötas petrooleumiga, autol olid pidurid, käigukast, roolikang, kummirehvidega (ilma õhukummideta) rattad. Auto ostis endale keegi Eestimaa mõisnik. Tallinna jäi auto 1902. aastal. Veoautod hakkasid meie teedel sõitma 1909. aastal.

KES ON RIPPLINNUD!

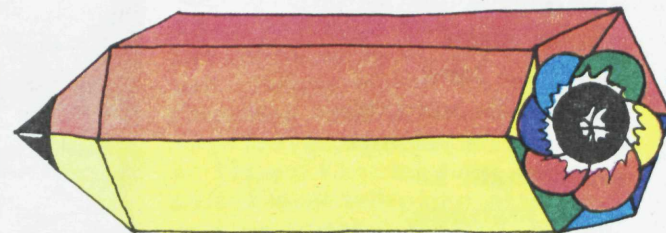
Väikesed papagoid, kelle keha pikkus on kõigest 10—16 cm. Nime on nad saanud seetõttu, et ripuvad puhkuse ja une ajal puuokste küljes, pea alaspidi nagu nahkhiired. Ripplinnud ronivad osavasti mööda puid ja jooksevad mööda oksa, jalgadega kiiresti sibades. Toiduks tarvivad nad puuvilju ja marju. Ripplinnud elavad Indias ja Filipiini saartel.

KAS D'ARTAGNAN ON AJALOOLINE ISIK!

Alexandre Dumas, «Kolme musketäri» autor, leidis Prantsuse kuninglikust raamatukogust «Härra d'Artagnani, kuninga musketäride esimese kompanii kaptenleitnandi mälestused». Seal oli ka musketäri portree. Dumas võttis musketäri seiklused oma romaani aluseks. Ka Athose, Porthose, Aramise ja nende komandöri Treville'i nimed olid päevikus ära toodud. Neli musketäri võisid koos olla üksnes mõned kuud. Oma raamatutes ühendas Dumas nad paljudeks aastateks. Tõeline musketär d'Artagnan sündis 1620. aastal Lõuna-Prantsusmaal Auch linnakese lähedal. Linnakese ligidal on ka Artagnani küla. Musketäri elu oli väga seiklurikas. Ta tõusis reamehest kuninga kaardiväe komandöriks. Ta sai surma Belgia ja Hollandi piiril üht kindlust piirates. 1931. aastal püstitati Auch linnakeses mälestussammas d'Artagnanile.

Vali, kas valmistad endale pliiats-kalendri või pliiats-tunniplaani. Tunniplaani tuleb täita enne kokkukleepimist. Lõika pliiats kontuurjoont mööda välja. Kõik kriipsjooned tõmba kääritste, sukavarda või mõne muu terava asjaga üle! Siis voldi pliiats kokku. Kleepimiseks kasuta kummiliimi. See ei jäta plekke. Kõigepealt kleebi kokku pliiatsi külg. Külg jääb hästi kinni, kui vajutad pliiatsi laual lapikuks. Seejärel liimi teravik. Viimase tahu, kus on kiri «TÄHEKE», võid kleepida ülespoole, sest seda on raske sisse kinnitada. Pintsli varrega saad seestpoolt tahke kinni vajutada. Viimasena pane kokku pliiatsi ots. Kui osad üksteisega õigesti ühendad, saad lilleõie. Pliiats on ka tore karp või hoopis salajane panipaik.

KUIDAS HOIDA SILMI!

Inimese nägemine oleneb tema silmade ehitusest ja sellest, kuidas silmi on hoitud. Tuleb süüa A- ja C-vitamiinirikkeid toiduaineid: võid, munakollast, maksa, porgandeid, tomateid, kapsast. Väga kahjulikud on silmadele tolm ja suits. Sellepärast olgu sinu mängu- ja õppe-ruumides puhas õhk.

Pärast kooli ei ole hea kohe õppima hakata. Pikaajaline lugemine väsitab silmi. Iga 50-minutilise õppimise järel tahavad silmad 5—10 minutit puhata. Lõua taga peaks lugema nii, et vihiku või raamatu kaugus silmadest oleks 25—33 cm. Lugeda ei tohiks pikali voodis, hämaras, sõitvas bussis, rongis, trammis. Televisorit ei ole soovitatav vaadata üle poole tunni päevas, pimedas toas ega liiga lähedalt. Kui arst on sul soovitanud kanda prille, siis ära neid häbene.

TAHEKE

9 September

5 6 7 8 1 2 3 4
 12 13 14 15 16 17 18 11
 19 20 21 22 23 24 25

10 Oktober

3 4 5 6 7 8 1 2
 10 11 12 13 14 15 16 9
 17 18 19 20 21 22 23 8
 24 25 26 27 28 29 30

11 November

7 8 1 2 3 4 5 6
 14 15 16 17 18 19 20 13
 21 22 23 24 25 26 27 20

12 Detsember

5 6 7 8 1 2 3 4
 12 13 14 15 16 17 18 11
 19 20 21 22 23 24 25

1 Jaanuar

2 3 4 5 6 7 8 1
 9 10 11 12 13 14 15 8
 16 17 18 19 20 21 22 15
 23 24 25 26 27 28 29 22

2 Veebruar

6 7 8 1 2 3 4 5
 13 14 15 16 17 18 19 12
 20 21 22 23 24 25 26

3 Märts

5 6 7 8 1 2 3 4
 12 13 14 15 16 17 18 11
 19 20 21 22 23 24 25

4 Aprill

2 3 4 5 6 7 8 1
 9 10 11 12 13 14 15 8
 16 17 18 19 20 21 22 15
 23 24 25 26 27 28 29 22

5 Mai

7 8 1 2 3 4 5 6
 14 15 16 17 18 19 20 13
 21 22 23 24 25 26 27 20

6 Juuni

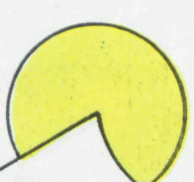
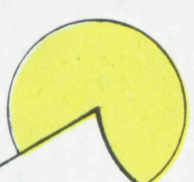
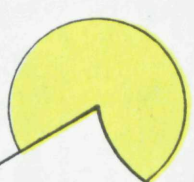
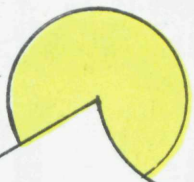
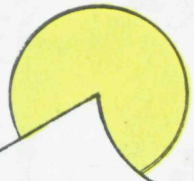
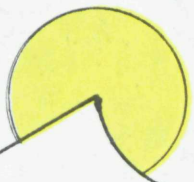
4 5 6 7 8 1 2 3
 11 12 13 14 15 16 17 10
 18 19 20 21 22 23 24

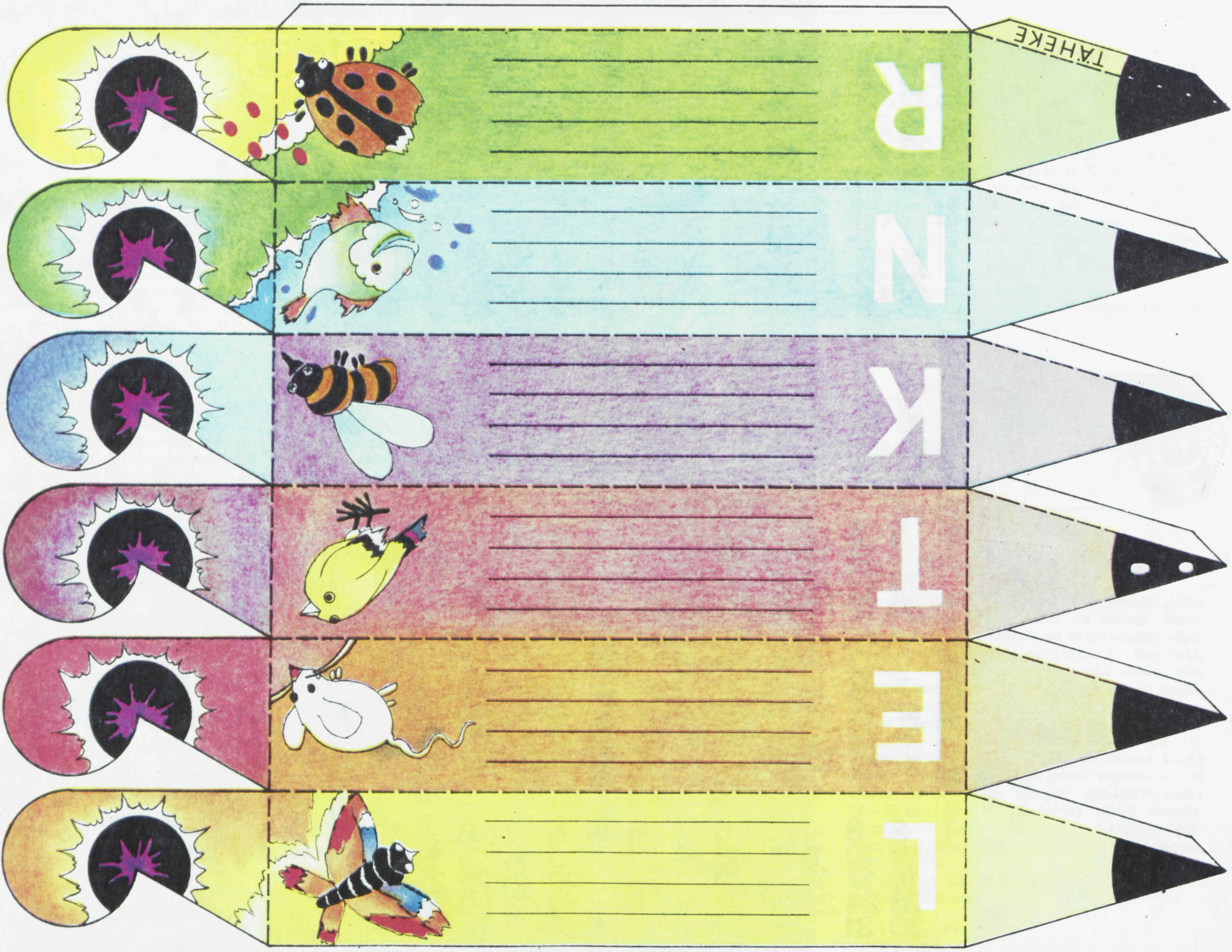
7 Juuli

2 3 4 5 6 7 8 1
 9 10 11 12 13 14 15 8
 16 17 18 19 20 21 22 15
 23 24 25 26 27 28 29 22

8 August

6 7 8 1 2 3 4 5
 13 14 15 16 17 18 19 12
 20 21 22 23 24 25 26

TAHEKE

R

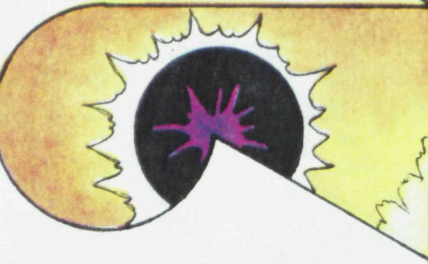
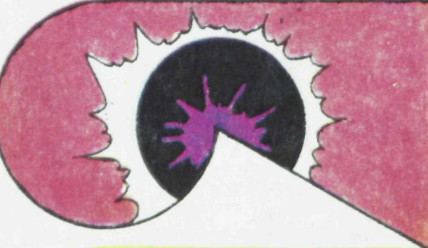
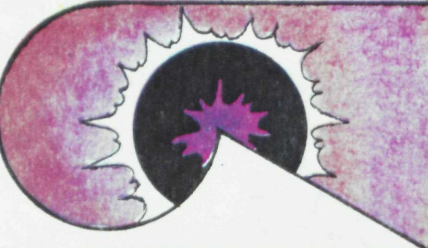
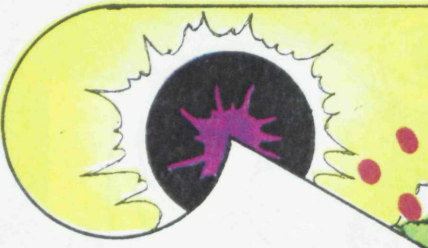
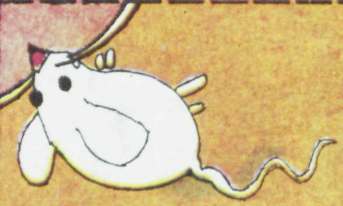
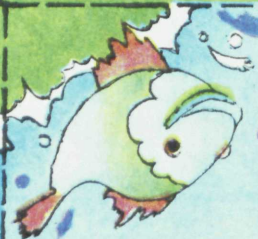
N

K

T

F

L

+A LÄKS +ELE. JA
 OLID L KÄES. SELTSIKS
 TALLE MURI. METS OLI S+
 +I S+VAS PALJU. +I
 +A EI KORJANUD. TA KORJAS
 + SID, +NU+I,
 ROOSASID +IKUID, K E-
 SEEMI, 6 +E+ RIIS +IKAID. ÖHTUKS
 TA +I TÄIS, MIS SEST,
 ET KÕIK +RED OLID +ITANUD.

Joonistanud KURTI VOOL

KIRJUTA SELLE PILDIL JÄRGI JUTUKE JA SAADA TOIMETUSE.

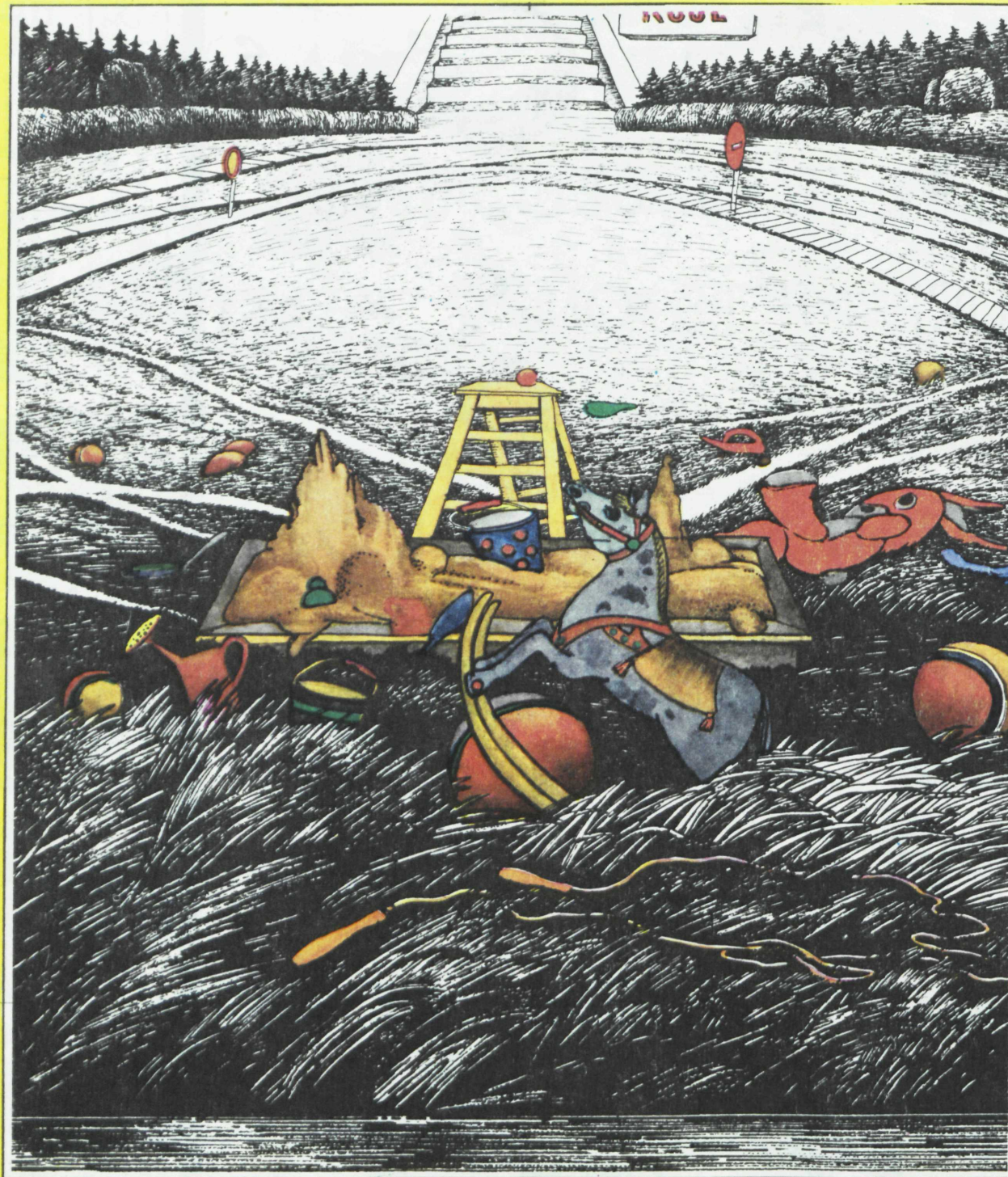
ELKNO Keskkomitee ja ENSV Pioneeriorganisatsioon Nõukogu lastejakiri «Täheke» nr. 9 1983. Ajakiri asutatud jaanuaris 1960. Ilmub kord kuus. EKP Keskkomitee Kirjastus. Toimetuse aadress: Tallinn 200 101, Pärnu mnt. 67-a. Toimetus käsikirju ei tagasta.

Kollegium: E. Haamer, V. Kotkas, E. Mardi, H. Mänd, H. Rattispe, V. Variksaar. Telefonid: peatoimetaja E. Mardi 681-495, vastutav sekretär V. Variksaar 681-496, vanemtoimetaja J. Rannap 681-497, kunstiline toimetaja J. Tammsaar 681-400, toimetaja A. Jürgens 681-538, sekretär 681-400.

Ladua antud 01.08.1983. Trükkida antud 18.08.1983. Trükkia arv 74 300. Ofsetpaber nr. 1, 60x90/8. Trükkpõgnaid 2. Arvestuspõgnaid 2,91. Tingvõrvmõniseid 8,0. MB-08311. Tellimise nr. 2801. EKP Keskkomitee Kirjastuse trükkkoda, Tallinn 200 090, Pärnu mnt. 67-a.

Esikaanel PRIIT PÄRNA joonistus «Punkt suvele».

Детский журнал ЦК ЛКСМ Эстонии и Совета Пioneерской организации Эстонской ССР «Тяеке» («Звездочка»). На эстонском языке. Выходит один раз в месяц. Типография Издательства ЦК КП Эстонии, Таллин, 200090, Пярну маantee, 67-а. Адрес редакции: ЭССР, Таллин, 200101, Пярну маantee, 67-а. Цена 20 коп. Объем 2 печ. листа. Тираж 74 300. Заказ 2801.

SIRJE EELMA pildi «Lahkumine» juurde kirjutas luuletuse OLIVIA SAAR

PUUST HOBUNE
 kuldsetel kapjadel kappas,
 puust hobune
 äkitselt kappamast lakkas,
 sest ratsur sai ranitsa,
 sirmiga mütsi,
 ja polnudki enam
 mängivat jütsi.
 Nüüd ammune ratsur
 end minema seadis,
 ta tähtsaimat teemärki
 tundis ja teadis —
 see käskis tal otseteed
 kooli minna,
 nii tunane ratsur
 jõudiski sinna.
 Puust hobune
 üksinda edasi kappas
 ja oma ratsurit
 ootama hakkas.